„ЗАСТАВА“ излази редовно: редом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи алминистрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 176. У Новоме Саду у среду 12. (24.) новембра 1880. ГОДИНА XV.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Цетиње, 10. новембра. Из Бара јављају, да је Дервиш паша с низамом од Скадра на Уљцињ пошао, али да су га код Шаса уљињани задржали. Један турски пароброд понео сав низам из Уљциња. Јуче скадарски мост раскинут, дућани затворени, права буна. Предње страже одмичу се на пред. Један црногорски предњи стражар из Аркијевића у Бар дошао, јавља, да се данас читав дан из уљињске околине чује јака пуцњава из пушака и топова. Мисли се, да су се Турци и Арбанаси побили. Све те вести овде с неповерењем примљене.

ПРОРАЧУНСКА РАСПРАВА НА УГ. САБОРУ.

На угарском сабору води се овогодишња прорачунска расправа, која је у последњи мах тиме, што су Шењеји и Бито захватили у ток расправе, добила озбиљнији вид. Досад је било више чаркања, него ли праве борбе, која се између владине странке с Тисом на челу и опозиције водила; јер је опозиција у растројеним редовима улазила у ватру. Тиси је у таким приликама лако било издржати ватру и одржати међан, јер је располагао са странком, која је пазила на миг свог шефа и готова стојала, да надгласа противнике, а уз то је Тиса својом диалектиком могао одбијати и враћати стреле, које су на њ управљене биле. Ступањем Шењеја и Битова на поприште показало се, да се Тиса, уз којег не стоји ни један важнији човек, не може испомоћи својим досадањим начином војевања и да ће му оружје, ако га сам на скоро не положи, из руке избијено бити.

У опште се приметило у последње доба, да Шењеји редовно долази у седнице угарског сабора и пажљиво прати јаван живот. Како се пак са именом „црнога барона“ спајају многе комбинације и како многи држе, да је тај човек позван, да једног лепог дана ступи на чело земље, то је по све природно, што се том приликом помишља, да је близу то време, када ће имати крма државна да падне из руке Тисине у руку Шењејеву. Није чудо даље ни то, што се пригодом овогодишње прорачунске расправе, као и свагда иначе, очекивало, једни с надом други са страхом, да ће Шењеји у својој беседи казати велику реч, која ће садржавати одгонетку тајне будућности. Очекивало се да ће исти државник развити нову заставу, која ће за многе неодлучне бити знак, да је то застава будућности, око које се прикупљати ваља.

То се истина није догодило овога пута, јер се Шењеји ограничио, да обичном речи и слогом осветли садање стање у земљи и у целокупној монаухији. Но поред свега тога, као свагда иначе, његова је реч имала своју тежину на вази. На другом месту нашега листа саопштавамо исту беседу у целости. Овде нам је само истакнути две значајне црте из те беседе. Прва је, што Шењеји високим нагласком спомиње државоправни одношај Угарске напрема Цислајтанији. То је значајно у овом времену, када странка крајње левице све то више набујава и прети, да ће свуколику Угарску поплавити и када се подиже оптужба, да је Тиса својом владавином посредно потпомогао ојачење те странке.

Друго је значајно место у Шењевој беседи, где је позвао владу, да развије заставу регенерације, препорођења народног, па ће онда и он са својим једномишљевицима бадава, бесплатно потпомагати владу. Ова реч: „бадава“ непријатно се коснула многог члана владине странке, јер се даје двојако тумачити и садржавала би велику увреду, ако је Шењеји тиме хтео да каже, да су неке садашње присталице Тисине владе — плаћене душе. То тумачење дало је повода Тиси, да у благом облику изазове Шењеја, да својој речи прави смисао каже, што је овај на умирење и учинио, рекав, да је тиме само толико хтео казати, да ће у оном случају помагати владу, а да неће за ту потпору захтевати, да седне на министарску столицу.

Значајно је при томе још и то, да је том приликом изшло на површину, да је онај негдањи позив министра Сапарија, што га је управио на извесне елементе опозиције, остао без успеха. Тиса је резигнујућим тоном напоменуо, како је јача, владина странка понудила своју братску руку слабијој, опозиционој странци, и како је ова тако добра била, да одбије ту понуду. После овога, свака ће ићи својим путем и својим циљевима.

Са говорничког и политичког погледа од Шењејеве беседе замашнија је Битовљева, коју ћемо у идућем броју нашим читаоцима у целости донети. За сада напомињемо, да је тај стари Деаковац у своју јеткости пребацио Тиси и његовој владавини, да није испунио ни једно очекивање, ни једно обећање, које је учинио, кад је ступио на владу, и које је омогућило спојење Деакове странке са некадањом Тисином. Довео је у питање искреност, којом је бивша Тисина левица напустила свој државоправни темељ, нашав за боље обуставити ватру на бедем аустро-угарског државоправног поравнања и покушати, да се тај бедем обиђе. Та неискреност уродила је својим плодовима. Данашња странка независности толико је порасла, да већ у озбиљну опасност доводи положај земље у оквиру целокупне монархије. Умањење дефицита никако није заслуга владина, него је једино резултат ужасно повећаног пореза и веће привреде у земљи, која је за то добила корупативну управу, која већма но агитација јавну савест у табор опозиције гони. И тако све оптужбе Битовљеве управљене су не толико против начела, у име којих Тиса влада и која вели да заступа, него против начина, по којем се влада.

Оптужба, коју је Бито против Тисе подигао, да је на име он крив, што је крајња левица толико порасла, шкодиће му више напрема горе, него ли напрема народу, код којег је он давно већ своју негдању популарност изгубио тиме, што се заложио за окупацијону политику, која је дотле довела, да су мађарски хусари с турском ешкијом у крвави сукоб дошли. За Тису је дакле према томе у толико осетљивији ударац, што му га Бито поменутом горњом оптужбом зададе, јер ако Тиса, који је баш у најновије време с највишег места декорисан и поверењем одликован, изгуби и тај ослонац, онда збиља није далеко време, када ће куцнути час пада његовог.

Тиса да како није човек, који ће услед појава при овогодишњој прорачунској расправи застати и можда променити свој начин владавине. Но свакако ће покушати, да предузме дело препорађаја, које му је Шењеји натукнуо. Питање се само намеће, хоће ли му преостати времена, да и до самог покушаја дође, или ће му крма државна већ и пре нових избора за сабор из руку умаћи. Такозвана сједињена опозиција и странка „дивљака“, јер збиља и о такој странци може бити говора при данашњим приликама на уг. сабору, те две стихије спојиле су се већ у једно коло и очевидно им је спремање, да учине заједнички јуриш на Тису, ком је мека министарска столица тако омилела.

То је, што се имало прибележити из овогодишње прорачунске расправе на угарском сабору.

Политички преглед.

Не знамо, шта да мислимо: је ли истина, што нам наш извештач са Цетиња јавља, или је и он с нами за једно омахнут. По телеграму, што га на дотичном месту саопштавамо, изгледа, е је Порта озбиљно прегла, да већ једном учини крај оном спору, који је већ целом свету догрдио прегла, да реши **уљињско питање**, да Црногорцима тј. преда Уљињ Ми се у нашег извештача потпуно поуздавамо, а о веродостојности његових извештаја не можемо сумњати, јер је у таком положају, да дотичне вести може из најбистријег врела црпсти. Осим тога, један цариградски телеграм бечког кореспондентног бирова од 8 о. м. потврђује његову вест, да се на име Дервиш с војском кренуо из Скадра, те додаје, да се Порта нада, е ће предаја за осам дана бити извршена. Крај свега тог, мислимо, за сад ће још једнако најбоље бити, да све те вести с оном спектиком примимо, с којом су их, као што наш извештач додаје, на Цетињу примили.

Вести о томе, какву је судбину усуд **јевропској флоти**, што још једнако стоји у которском заливу у луци Теоду, усудио, украшавају се. Једна царигр дска вест „Рајт. бир“. вели, да француска влада размишља, како да своје бродове из Јадранског мора одзове, и да ће Немачка одмах поћи француским трагом. Аустро-Угарска ће, вели даље исти телеграм, своје бродове и даље оставити, где су. На против, „Дељи-Њусу“ телеграфају из Херцег-Новог, да је француска швадра подвезала нове уговоре у Дубровнику, како би своје потребе до краја декембра (рим.) могла подмирити. По томе изгледа, као да ће комбинована јевропска флота у Б ци Которској зимовати.

Ових дана проносио се по енглеској консервативној и њој наклоњеној преси глас, као да се **гледстонов кабинет** пољуљао и да је сам министар-пр мје на руцу провалије, у коју падају министри, који немају довољног ослонца у народу и који дођу у опреку с интересима народним. Да богме, да је у след тога већ крикнуо сваки непријатељ истанске слободе. Нарочито је Аустро-угарска и немачка штампа прва била, која се топила у радости и већ ликовала због пада свог највећег противника. Но срећа и бог, те њихова жеља није меродавна у питањима енглеске политике, нарочито унутрашње, те и њихове жеље остадоше пусте. За иста „П. Лојду“ није морало бити лако на срцу, кад мораде то признати. Унутрашње прилике беху, које покренуше питање о даљем станку или престанку гледстонове владе, нарочито ирско питање. Познато је, да је у Ирској због земљишних (аграрних) прилика, у право неприлика, било деменстрација, па чак и немира, тако да је влада принуђена била, да помишља, не би ли добро било, да се употребе строге мере за санирање ирских неподоба, које међу тим још трају. Прошле недеље било је више министарских консеља, на којима је већано, шта да се чини, нарочито, јесу ли погледом на стање ствари у Ирској нужне ванредне законодавне мере, јесу ли нужни изнимни закони, или нису. У време тих министарских већања отварао се либерални клуб у Бирмингему, и том су приликом два напреднија члана кабинета, Џон Брајт и Чемберлен, држала беседе, у којима су се дотакла и ирског питања. У том по леду напреднак Брајт изрази свој назор о тој ствари речима: Force is not a remedy — сила није лек. Сва либерална преса прихвати брајтов назор. После тога лако је било министарству решити, шта да се ради. Оно реши, да се парламенат не сазива пре обичног рока. По томе не ће оно у Ирској ни употребити ванредне мере, јер за то се иште вотум парламента. Сам најбиконсфилдскији „Стендерд“ јавио је 7. нов., да је кабинетска криса отклоњена и да Брајт, Чемберлен, Форстер и други радикалнији елементи остају у министарству.

Према томе, што су **Брајт и Чемберлен** дали одлучна гласа у погледу политике у Ирској, дакле тако рећи решили министарску кризу у Енглеској, вредно је знати, шта ти радикални чланови британског кабинета рекоше 4. о. м. на банкету у Бирмингему. Чемберлен тврђаше, да земља још једнако гаји оно исто поверење спрећу Гледстона, које га је и довело на владу. Брајт захтеваше, да се оснивају клубови младих људи, у којима би се они упознавали с политичким стварима, јер много вреди суд образована и морална народа, који познаје своје интересе и зна своје дужности. Да није било ратова Људевита XIV., роскоши Људевита XV. и слабости Људевита XVI, да није француско племство било насилничко и свештенство потварено, не би било француске револуције. Сви та несрећа, рече учени министар, сустигла је француски народ, јер му не беху позната политичка начела и не знађаше, које је прави пут, што води политичком успеху. Но тако исто проклетство јест и на једном делу Енглеске, на Ирској, али грех због те несреће не носи садашње законодавство на души. Брајту је доста подсетити садашње колено на грехе, што их његови (колена) претци у Ирској починише, па да унуцима удари од срама крв у лице. Садашњи покрет у Ирској, рече чувени говорник даље, није толико наперен на владу, колико на поседнике У Ирској живљаху њих 500,000 закупника, који токорс од год до год не беху сигурни за своје добро, јер у многим случајевима закупнику, због све веће и веће закупнине, не остајаше друго, него да добро напусти. У сили тражити лек од анархије и заплета, може само несрећу навући. На послетку изрече Брајт наду, е ће се изнаћи законито сведство, које ће велику већину ирских закупника задовољити и дати им жељену сигурност.

Шењејева беседа,

држана на угарском сабору 5. новембра приликом ђенералне расправе о прорачуну, гласи у већем изводу:

Шењеји констатује у почетку свога говора двоје: да у целој земљи нема ни странке, ни човека, који би могао обећати, да ће успоставити равнотежу у државном газдинству; друго, да се материјални положај земље не може поправити само финансијским мерама и да су за то потребне опште народно-привредне и административне уредбе. Што се тиче мера, које је предложила влада ради уређења финансија, то се он од повишења превозарине данас, где је држава главни предузетник, може само злу надати. Предложена реформа превозарине јест занимив, али проблематичан покушај. Боље уновчење државних добара било би се могло постићи уведењем сходнога колонизацијоног и закупничког сустава; у облику, у којем се то данас намерава получити, оно ће само умањити вредност приватног земљиштног поседа и имати за посљедицу, да ће народ изгубити врло велико благо. (Одобравање с лева.) Умањење издатака сматра говорник неизведивим. Они издатци што их држави намећу уговори преузете дужности, искључују већ по својој парави сваку редукцију. Издатци за војску могли су се пређашњих година умањити без погибељ по војну снагу. Али данас се то обзиром на европски положај не може саветовати. За то је влада требала гледати, да се монархија клони свих сањарских аспирација и свој велесилни положај повери мирољубивости и штовању права. У управним издатцима могле би се приштедње получити ли усредотечењем апарата. Како сада ствари стоје, мањак се може покрити само разборитим финансијским операцијама, и за то је присиљен да прихвати прорачун. Али тај присилни положај има својих граница. Народ, који својим пожртвовањем чини много, готово недокучиво, носио би радо наметнуте му терете само онда кад би видео, да се његове жртве употребљују за препорођење земље. Али шта види данас? Он види не уређену управу, јер досадањи покушаји реформама нису могли ухватити корена у народном животу; он види мртвеж у автономном животу, огорченост грађанског живља у градови, честе и многоструке преваре и проневерења, која су до душе с једне стране знакови моралне покварености, што корача упоредо са сиромаштвом, али с друге стране и знаци управног нереда. На пољу правосуђа чини се додуше нешто, али је ипак читав апарат преспор. И на пољу народне икономије и комуникација развија се извесна делателност, али без основе. Једини шиболе владе јесу анкете. Министар унутарњих послова позива после петогодишњег службовања анкету у погледу реформе управе. У министарству за трговину и пољоделство иде једна анкета за другом. Тај поступак премашен је већ у темељу. Влада може се о потанкостима извесних питања дати упутити од анкета, али смер и темељна идеја реформама мора свагда потицати од владе.

У последње време често се нападао државоправни темељ. Он не ће да га брани, нарочито не са финансијског гледишта, ма да би могао доказати, да војно осигурање и међународни положај независне Угарске не би био јефтинији, но што је данашњи. Али када би га могао бранити, учинио би то са гледишта оних виших народних интереса, оних интереса угарске државе, „који нас ради нашег положаја и средишту Јевропе и ради изолирања народа упућују на савез с Аустријом“. Темељ државоправнога одношаја с Аустријом не сачињава погодба од 1867., већ стогодишње искуство и уредбе наших предака и била би велика несрећа, кад би се раширила мисао, да овај државоправни темељ онемогућује материјално препорођење. Нагодба од 1867. придржала је народу једно право. Али њим се ваља служити оном мудром умерености, којом је створен овај закон, и то тако да на темељу погодбе међусобни интереси нађу међусобно признање. Кућа ће по свему том разумети, што он идеју, коју је 4. о. м. потакнуо Сонтаг, сматра просто искљученом. Што се тиче странчких одношаја, не да се тајити, да имаде разна мнења у крилу умерене опосиције, као што их имаде и у либералној странци и странци независности. На јединственом начеопом темељу стојећих странака нема данас ни овде, ни нигде у Јевропи. Стародавни појам о странци не може се данас при-

менити ни на једну постојећу странку. Владина странка осведочена је, да је садање министарство не само релативно, него и абсолутно најбоља влада. Умерена опосиција на против не може рећи, да је задовољна са владином политиком. Он је уверен да је позив министра финансија к фузији потекао из најбоље патриотиске намере; он знаде такођер један пут, како би фузија могла поћи за руком: Влада нека промени своју политику, нека развије барјак препороћења нека ступи на чело народнога осећања, нека уклони корупцију и непотизам; онда ће умерена опосиција владу подупирати и бадава без сваког даљег захтева и настојати, да домовини и у на пред користи, не тежећи за славом и одликовањем власти.

Хрватска-Славонија на угарском сабору.

У седници угарског сабора 8. нов. развила се жива и занимива дебата о Хрватској и Славонији. Дан пре тога држао је троједнички заступник Стражимир беседу, коју смо у јучерашњем броју у целини саопштили. Помепутог дана започета је специјална расправа о прорачуну. Код поште: „Унутрашње потребе Хрватске-Славоније“ устане и рече

Дан. Ирањи: С оне стране Драве нема симпатија спрећу нас. С тога је он већ поодавно тројединчке заступнике замолио, нека поднесу своје тегобе. Јуче је то један заступник учинио. И код нас свуда тужи се свет на утеривање пореза и порезни притисак; о посебним хрватским тужбама само се министар финансија изразио, остали нису. Кад човек само један пут чује тужбу и обрану чега, још не може пресуде донети. Сваки појединн човек има право, обраћати се сабору и молба се, по што је дотични одбор претресе и предлог о њој поднесе, узме у обзир. Хрватска се не може с молбом на нас обратити, али њене тужбе морају се и пак саслушати и испитати. С тога ставља он овај предлог:

Нека пошт. заступнички дом изволи изаслати комисију од дванаест чланова, која ће по што с једне стране хрватско-славонске заступнике саслуша, с друге стране дотичне министре, испитати, је ли истина, да су министри, чија се надлежност на Хрватску-Славонију протеже, неке наредбе зак. чл. XXX. од 1868. год. повредили, те о тој истрази извештај поднети.

Мин. фин. Сапари: Надлежност министарства тачно је у закону обележена, а у осталом није назначена никаква повреда закона. Повреди ли се закон, има начина, како да се та ствар пред сабор изнесе, у облику интерпелације итд. По том он не увиђа, е је нужно, да се комисија изашиље, и моли, да предлог не буде усвојен. (Одобравање на десници.)

Алекс. Алмаши потпомаже предлог.

Гавр. Барош: Симпатије спрећу Хрватске могу индивидуално врло оправдане бити, но говорник налази, е није нужно, да и сабор констатује, да је раздражљиво непријатељско расположење у Хрватској оправдано. Он већ одавна пажљиво прати узбуђење, што га је произвела позната наредба министра финансије у погледу курса за учење мађарског језика. Он у тој наредби не налази никакву повреду закона: 1. јер учење оно није обвезно и 2. јер је та наредба у интересу заједничке финансијске службе за иста нужна била. (Одобравање на десници.)

Од прилике тако исто стоји и са тужбом у погледу хрватског дела кр. угарског домобранства. Закон му одређује позив и делокруг. Официри хрватског домобранства подложни су врховном заповедништву угарске домобранске војске, односно угарском министру земаљске обране. Од отих официра иште се, да знају мађарски, јер могу бити премештени у мађарске пуковније, као што се год у заједничкој Аустро-угарској војсци иште, да официри знају језик своје пуковније. Таки захтев пак не може се назвати повредом закона. Ако ко има да се туми, то ми Мађари имамо да се тужимо на непријатељство Хрвата. Но ми си много што шта допуштамо ради доброг споразума.

Говорник доказује за тим, да многе тројединчке јуриздикције и један велики чиновник из Троједнице општи званично с Угарском немачким језиком. И он жели, да се пријатељски одношај с хрватском браћом и у добру и у злу одржи. Но каке су данас прилике, он се боји, да та жеља не ће остати пуста. Жали, што је Ирањи својим предлогом надмашио стражимирове интенције, те одбија тај предлог. (Одобравање на десници.)

Коломан Тали потпомаже ирањијев предлог, јер исти почива на начелу министарске одговорности. Он не верује, да је било повреда закона; али дигнуте су тужбе на разна министарства, те с тога би ваљало изаслати парламентарну комисију, која би истину потврдила. Ирањи има право, што иде даље од Стражимира; можда Стражимир за то није искао комисију, што се бојао, да ће се посведочити, да његове оптужбе немају места.

Јулије Хорват: Ни у једном парламенту није обичај, да се на опште, не конкретне тужбе парламентарне комисије изашиљу. Одбија ирањијев предлог.

Бар. Бела Банхиди: Хрватска има 34 заступника у угарском заступничком дому; сваки од њих може поднети своје тегобе против владе у облику интерпелације или предлога, да се она стави под оптужбу. Стражимир је јуче свакојаких тужаба поднео, али није даље никаку иницијативу узео. Говорник не зна, би ли одговарало намерама Хрвата, кад би сад изаслана била комисија, која би се упуштала у тумачење закона. Одбцује ирањијев предлог.

Мин. трговине бар. Кемењију није ни званично, ни приватно поднесена тужба због пошта, иначе би он наредио, што би нужно било. Незнатна тужба, што је ту скоро поднесена, решена је за задовољство дотичнога. То примећује Талију, који је говорио о тужбама против разних министарстава.

Коломан Тали констатује, да он није по именце споменуо министарство трговине.

Мин. комуникација Ордоди: Ја још не одговорих на оптужбе госп. заступника Стражимира, јер мишљах, да ће ствар доћи на ред у расправи о прорачуну министарства комуникација. По што је сад ирањијев предлог изазвао дебату о тој ствари, то морам приметити, да ни у мом ресорту није било повреде закона. Од кад ја овим ресортом управљам, није издана никака нова наредба у погледу језика ни код хрватских железница, нити код тамошњих државних грађевинских звања. Поднесу ли се конкретне тужбе, ја ћу на њих с податцима одговорити.

Акош Беети: Кад се тиче повреда закона, ту није коректно, изашиљати парламентарне комисије. Дотични треба да поднесу предлог, нека се министри ставе под оптужбу. Одбија ирањијев предлог.

На то дебата би прекинута. Би поднесен нунцијум, којим се јавља, да је горњи дом усвојио законски предлог о издавању закона и наредаба. Законски предлог поднеће се на највишу потврду.

Расправа се наставља.

Јосип Видлицкај говори за ирањијев предлог.

Павле Сонтаг: Ако ко овде диже глас са погледа опортуности, то говорник допушта, да је таки поступак оправдан. Но после објективних примедаба барошевих и беетијевих не ће да се упушта у меритум ствари. Не може ирањијева предлога усвојити, јер није ни чим мотивован. Он се не чуди, што крајња левица ирањијев предлог одобрава; он мисли, да горе поменути опортуни поглед говорнике крајње левице руководи. Можда ће начелима и људима, што освојише Дебрецин, поћи за руком, да и Хрватску освоје. (Велика веселост на десници.) Хрватска је истина нешто већа од Дебрецина, али баш за то им он жели среће у њи вом подузећу. (Живо одобравање на десници.)

Јосип Мадарас напомиње, како се садашњи минисрар председник некад, док још прост заступник беше, овако изразио о изашиљању парламентарних комисија:

„Две ствари узимам у обзир при истрази: је ли оптужба тако важна, да би осуду за собом донела, ако се посведочи, и да ли тужбу не само појединац диже, него да ли она и јавно мишљење узнемирује. Где се стичу оба погледа, не сме се човек опирати изашиљању комисије.“

Говорник потпомаже ирањијев предлог.

Драг. Стражимир: Што јуче рекох, све је истина, не одузимам ништ од отог. Да је у ствари опако, сведоче седнице хрватског земаљског сабора. У осталом, кад ствар изнесох, не хтедох толику дугу расправу изазвати, јер сам уверен, да су хрватски земаљски сабор и угарски државни сабор у том погледу равноправни чиниоци. Једно тело не може бити судиште другоме. Па по што су равноправни чиниоци, Хрвати не трпе у својим автономним стварима надмоћ Угарске. С тога ни не усвајам ирањијева предлога. Хрвати ће већ у погледу својих тужаба поднети предлог и предложити, како да се томе помогне.

Примећујем само (настављајући хрватским језиком) још, да ником не допуштам, да ми одузме право, по ком овде могу хрватски говорити. (Гласови: Имате право!)

Дес. Силађи: Последња стражимирова примедба беше са свим излишна, јер ником не пада напамет, да Хрватима пореče право, по ком у овој дворани могу својим матерњим језиком говорити Стражимир погрешно мисли и о одгорности заједничке угарско-хрватске владе, јер она је о свим стварима, у којима је она надлежна, дакле и о стварима с Хрватском заједничким, само овом дому, а не и хрватском земаљском сабору одговорна. (Одобравање.)

Ако дакле хрватски заступници мисле, да је заједничка влада у стварима, које по закону у њену надлежност спадају, повредила закон, онда они требају своје тужбе, образложене и доказима поткрепљене, пред овај дом, као пред контролно тело, да изнесу, па могу бити уверени, да ће он, а нарочито опосиција, узети у довољан обзир њихове тегобе. Ако су Мадарас и други уверени, да су тужбе не основане, па што онда истражна комисија? Дом мора најпре дознати, какве су и у чему су те тужбе, а дотле нека предлагач свој предлог узме на траг, јер за сад нити би нужно, ни опортуно било, да се изашље комисија. (Одобравање.)

Данило Ирањи: Поштовани предговорник запитао је, не бојимо ли се, да ћемо нашу хрватску браћу охрабрити, да и даље потхрањују своје досадашње непријатељске осећаје. Од кад предлог, којим се смера на то, да се тужбе извидају, даје повода, да се непријатељска осећања потхрањују? Не ће ли зар баш па против то настати, ако се предлог одбије? По што је у осталом заступник Стражимир изјавио, е је готов, да са својим друговима тужбу у конкретном облику поднесе, то узимам свој предлог на траг, но не с тога, што не бих овај државни сабор надлежним сматрао, да тужбе извиди. (Одобравање.)

Мин.-предс. Тиса: Сматрам за дужност, да своје становиште у том погледу што краће обележим. Ја и данас мислим, да парламенат има право, да изашље ту комисију, али он само онда употребљује то ванредно средство, кад томе збиља има разлога. Погледом на то пак морам изјавити, да се назор једног господина заступника, па ма он како уважен био, не може узети за разлог. (С деснице: Тако је!) Пошт. дом ће, кад пошт. заст. из Хрватске своје тужбе против заједничке угарско-хрватске владе поднесу, моћи пресудити, је ли нужно, да се то ванредно средство употреби, или није. (Живо одобравање.)

По том поменута ставка прорачуна би одобрена.

ДОПИСИ.

+ У **Тителу** 8. новембра. У 171. бр. „Заставе“ јављено би, да је и тителска српска црквена општина ступила у друштво осталих општина, које закључише придружити се новосадској српској црквеној општини с представком на саборски одбор у погледу што скоријег сазива српског народног сабора у Карловци.

Дописнику је главна намера да рече свету како је српска црквена општина при донашању закључка наилазила на отпор од сасма непозване стране, али тај отпорник, који се на вишем месту хвастао, да у тителском срезу ни једна општина реченога закључка донети неће, нашао је у општини челичну руку, која је његову „гвоздену“ обеворужала.

Горњи телеграм вели, да је српска црквена општина „и поред притиска среске политичне власти“ закључак донела. Чудновато изгледа, да се овдашња среска политична власт у ствари црквене општине уплетала, кад тога ни код једне општине не видисмо, које донесоше закључке у горњем смислу.

Српска црквена општина кани се већ од дужег времена да горњи закључак донесе, али толико дуго оклевање може се у заслугу уписати неким независним, али ипак зависним члановима јој, који као поглавице општине можда овога или онога због нечега неће да увреде или да им се бар замере. Среска политична власт видећи са каквим општинским поглавицама посла има, па још потстакнута овдашњим парохом администратором, који и данас мисли да ће преко среске политичне власти бити временом од црквене општине за пароха изабран, — чувши да су неки чланови општински вољни с правом ујамченим им у рескрипту у скупштини предлог у погледу што скоријег сазива српског народног сабора у Карловци да донесу, изашље на дан скупштине у недељу 2. о. м. свога повереника, што до сад никад чинила није, с тим налогом, да се скупштина има строго придржавати већања о предметима што су на дневни ред стављени, те да се у донашање предлога упуштати не сме. Пре него је скупштина рад свој отпочела била, присутни повереник заиште да све то у записник уђе, те пошто се против те наредбе скупштина огради, отпочне се дневни ред уз присутност среског повереника.

По свршеном дневном реду изјави председник, да по рескрипту сваки члан има право предлоге доносити, који ће се у претрес увети, ако га у томе потпомогну петорица чланова. На ту изјаву устане један члан, те потпомогнут нужним бројем чланова изјави, да је вољан скупштини предлог поднети; против овога се срески повереник огради с тим, да по добивеном упутству допустити не може, да се скупштински чланови упуштају у донашање предлога, и он то забрањује. Скупштина не осврћући се на забрану повереникову изјави, да се ни на чију забрану освртати неће онда, када се у своме праву налази, и да неће никоме допустити, да јој та права вређа, те услед тога закључивши једногласно да се у записнику јавно негодовање среској политичној власти изрази, прими једногласно с усклико предлог члана предлагача јој у том смислу, да се има саборском одбору поднети представка, којом ће се потпомоћи новосадска српска црквена општина у погледу што скорашњег сазива српског народног сабора у Карловци ради настављања свога отпочетога рада, наиме пак ради тражења лека, којим би се отклонила незаконитост у српској цркви наименовањем патријарха; у колико би се за нужно нашло, општина пристаје уз општу народну депутацију, која би и код највишег места у горњој ствари нужно учинила.

ЛИСТАК.

ПУТ ПОД ЈЕСЕН.

II. У Карловцу.

Сутра дан око девет сати пењао сам се на први спрат велике српске општинске куће, где је смештена и српска учитељска школа, да потражим тамо негдашње колеге своје. Кад сам ишао уз басамке, било ми је као да сам се јуче силазио са њих и да сад опет идем горе, да у школи наставим јуче прекинуто предавање; тако ми је било све познато, тако су ми они дани били у живој успомени, а има томе ево већ далеко пета година.

До душе признати морам ипак, да сам се тог дана мало брже створио на првом спрату, него онда, кад сам ишао на предавање; грабио сам ногама све по два басамка. И ево ме, горе сам. Одмах на лево врата а над њима познати натпис. Нагло их отворим и ступим у ходник. Ту запитам једног подугачког приправника, где су господа професори а он ме одведе у зборницу. И за иста, ту су била сва тројица, ту Пера Радуловић, ту поп Мане Грбић, ту Владан Арсенијевић.....

Ћутке прелазим преко тренутака, који су сада наступили, они беху посвећени утиску изненадног састанка, изливу искреног и братског осећања; ја их никад заборавити нећу.

— И сад ми реци који те је вјетар донио амо, запита ме поп Мане и стаде с прекрштеним рукама преда ме; ма вјере ми, на твој долазак нијесам ни помислио.

— Верујем, верујем, насмејах се; пре неколико дана нисам помислио ни сам. — Ја им саопштим у кратко, за што сам дошао у Карловац и задовољим тако њихову радозналост.

— Но, поче Пера ходајући великим корацима по зборници; тёта ће се изненадити, кад те види.

— Шта ради госпођа В., рекох на то; је ли здрава, је ли још увек тако прекрасне воље?

— Здрава ми је, хвала Богу, сестра, примети поп Мане; можеш је видјети сад одмах, ја станујем у другом спрату.

— А ово ме води горе, рекох; па онда ћемо нашем проти Беговићу, а за тим ћеш ме, Перо, одвести у твој стан и тамо ме приказати твојој госпи. Онда пак, онда се можемо наћи где год на пиву, јер вам искрено морам рећи, да сам се зажелио куцнути се с вама.

— Програм је зготовљен, рече на то Владан и насмеши се; сад нам заостаје само извршити га.

И тако се и деси. Госпођу В. нашао сам такву исту, као што сам је и оставио; четир пуне године нису оставиле на њој никаква трага. Она иста исврена душа гледала је из њених прних очију, која је из њих гледала и пре четир године, кад нам је била пријатељица, кад нам је била сестра у најузвишенијем смислу речи. И шврћу Душана, који сад већ није више шврћа, јер иде у трећи гимназијски разред и први је ђак, видио сам истог дана; нарастао је, али је у срцу још исто тако невин, као што је био и некад. Задрж, Душане, докле можеш ту невиност, која те само краси, имаш још каде упознати се са невољама светским! То не мимоилази никог.

С пречасним господином протом Николом Беговићем виђао сам се лане у ово доба у Сремским Карловцима приликом народно-црквеног сабора вашег, и неколико се пута с њиме својски поразговарао.

Није се променио ни он. Коса и брада истина прилично проседа, али још увек густа као у момка каквог, држање право и поуздано, очи пуне жара и убеђења а глас исто онако благ и пријатан као што је био некад; али тај глас може бити и строг и звучан, кад брани праведну ствар, кад та усколеба узвишени гњев, гледајући како се његовој браћи, његовим Србима хоће у земљи Хрватској да пореče и име и прошлост. Да, прото, држ се твог правца; оно до душе на тој стази нису простртн ћилими, ти ћеш на њој наићи више на трње него на руже, као што си већ и наилазио, али то тебе нека не смете. Помисли, на те гледе преко четврт милиона крајишника, овејаних Срба, којима си ти твојим држањем и твојом речи очувао српску свест и српски понос. Да те Бог поживи!

Било је већ око једанаест сати, кад смо се враћали, Пера и ја, од његове младе и умиљате госпе, и кад смо ступили у Гусову пивницу.

Да, ту смо онда седили нас четворица при чаши пива, с цигаретом у устима и разговарали се о многим, често хетерогерим стварма. Говорили смо о удаљеним пријатељима, о нашим политичним и књижевним првацима, о нашим скромним покушајима, говорили смо шта више и о педагогији и методу....

Четир дана сам провео у Карловцу, четир дана, који ће ми док живим у најпријатнијој успомени бити. Увек сам био гост. Код поп Мана смо једно двапут провели као негда, у дивној хармонији, а кад год смо ушли у какву гостионицу или ишли у шетњу на Дубовац нису ми дали другови да својим новцем купим ни чашу пива, ни земичку једну. Што сам знао радити, нећу се боме туђи с њима.

Карловац је весела варош, околина красна, вино добро, девојке лепе, људи пријатни и доброћудни док им не споменеш име — Србин; онда излазе из форме, онда се могу ешофирати до зла бога, онда им лиже модар пламен из уста или бар из очију, онда забораве на људско достојанство своје и скроз су уверени, да Србаља фактично нема на свету, просто с тога, што они — наша браћа Хрвати — неће да их има на свету. Кратак вид у тих људи. Нама Србима не остаје ништа друго него слећи раменима и те занешењаке дотле оставити на миру, док их не прође пароксизам и док им се под важином чистих факата опет очи не отворе. Иначе, ако није о Србима разговор,

Из свега се дакле види, како се силно обрукала овдашња среска политична власт, кад је хтела неврело промишљеним радом и тамо да се умеша, где јој места није.

Књижевност.

Новине књижевне.

I.

Најновија илустрована издања књижаре браће Јовановића у Панчеву — намењена дечјем свету.

Дођоше нам до руку, као што у наслову рекосмо, најновија илустрована издања књижевна, намењена нашим малим читаоцима, дечјем свету — тој потоњој, ако бог да, читалачкој публици нашој.

Хоћете-ли у народу што веће читалачке публике — а ви се старајте за то за времена, рекао је искусни неки научењак. Народ ваља зарана, или боље рећи: из малена га припремати да замилује књигу и заволи читање.

Сав труд, ма и најбоље основне школе народне оде узаман — ако нема у народу књижевности, удешене и намењене том малом свету ученичком.

Деца треба из малена да заволе књигу и читајући самосвојну књигу — у забави, управо у игри и нехотице да се вежба и извежба у читању, и много што шта научи без страве од прута ил најблажије да речемо, без бојазни од строгога учитеља у школи.

Ми смо, у добри час, стекли првине ево и те врсте књижевне, које листови: Голубом и Невеном, које пак нарочито засебним издањима књиге и књижевности ове врсте.

Чика-Стеви (Стевану В. Поповићу) и чика-Јови (Змај-Јовану Јовановићу) част је у том и првенство, што радом својим књижевним окренуше на тај благодетни пут — снизише се у тај мали, безазлени свет дечји, да га (као оно дадиља играчком) књигом дечјом, забавом и поуком негују и негују, док данас сутра, бог дао, тај наш мали свет не одрасте и на своју снагу стане.

И рад тај књижевни доноси ево и у нас рана плода тој маленој нам публици читалачкој.

А наше честите књижаре Браће Јовановића у Панчеву и Браће М. Поповића у Новом Саду и друге, својски иду на руку издањима те дечије књиге — не жалећи ни труда, ни трошка.

* * *

Ми смо за овај мах ради да прикажемо свету нашем читалачком и изређамо редом читав низ књижица те књижевности дечје, које издањем својим на свет, даде нам ево вредна књижара Браће Јовановића у Панчеву.

Књижице те, ево ове су:

1. **Прича о Пепељузи** са шест бојадисаних слика и са осам страна текста те приче (по народној приповетци) о Пепељузи. 16°. Цена књизи 30 нов.

2. **Прича о Црвенкапи** са шест бојадисаних слика и са осам страна текста те приче о Црвенкапи. 16°. Цена 30 нов.

3. **Прича о мачкуучизмама** са шест бојадисаних слика и са осам страна текста те приче о Мачку у чизмама. 16°. Цена 30 нов.

4. **Зверница.** Поука и забава за децу са шест бојадисаних слика и са осам страна текста описа животиња у тој Зверници (sic!). 16° у формату картографском. Цена 30 нов.

5. **Шарени свет** са четир таблице бојадисаних сличица и осам страна текста описа тих слика с дометком на почетку: азбуке и један пут један. Мала 8°. Цена 10 нов.

6. **Кита цвећа** са четир таблице бојадисаних сличица и осам страна текста описа. Мала 8°. Цена 10 нов.

Прве четир књижице укоричене су картон-корицама и украшене насловним сликама, како којој приповетци и књизи приличи; а потоње две броширане су обично меким везом и украшене свака својом сликом насловном.

Приказујући првине ове дечје књижевности поштованим читаоцима нашим, ваља нам одвојити слике од текста или описа им.

На први мах, чим коју од ових књижица у руке узмеш и слике гледнеш (ако се иоле разазнајеш у работама од те руке), таки ћеш смотрити, да су оне слике и прилике напреднијих народа, а из забавне књижевности дечје прошлих и скоропрошлих времена: бојама отворена цвета и понајвише згомилана шаренила, те би било можда што-шта и замерити тому, да нису то првине у нас, а и не лоше нег у напреднијих народа. Толико буди за овај пар доста.

Сасвим је друкчије, кад се осврнемо на садржај књижица ових, на текст и опис — и на последак, којега отуда бити може.

Приче или да речемо гатке и приповетке — деци намењене — треба да су најпре и најпре разумљиве и појмљиве, и онаке, како би се, да је, у истини, и дојпста збити могле; ни пошто пак нису приче и гатке за децу, које могу што но реч, да заврте мозак и занесу дечји ум у страхоте, каквих не бива, ил које на послетку опчине децу жељом и тежњом за нечим недогледним, недостижним за живота.

И по томе приче: о пепељузи, о црвенкапи, о мачку у чизмама и тима сличне — није само што не вајдишу том малом свету читалачком, него ће оне много и много дете завести слабачким умом куд не треба!

Пепељуга је старинска прича и у нас, али сасвим другог смера, нег Аштенбредл у Немаца, и шта је нарочито била, док им се милила сентиментална књига и сва срећа тражила се на велико, и мислило се, да су најсретнији на свету цареви и царице, принчеви и принцезе, зетови и снахе владара — и они, који то могу да постану. Зато се чудимо, откуд уреднику на ум паде да скрпи причу ову из српске нар. приповетке: Зле мађехе и Пепељуге и т. д. и зашто не узе, кад је већ за тим, ову другу, нашу рођену с бољим смером, а ипак прикладну сликама у књижици овој.

Мачак у чизмама — прича исте сорте — још је грђа од прве, што мачак тај (рећиће ко: као и сваки мачак) неистином и обманом начини госу свога зетом царевим и богаташем великим — а неистина и варанција та остане на послетку без каштиге!

Црвенкапа — девојче у црвеној капици — превазилази и прву и другу причу: ту курјак прождире бабу па и црвенкапу — шумар наилази на то, па ловачким ножем својим „што је био оштар као бријач“ распори курјака, те из трбуха изађе стара мајка — најпре болна — сасвим здрава и читава, па и црвенкапа!

Приличи-ли, дати деци у руке оваке и сличне приче — нека о том реку коју критичари, а за приказ наш биће доста и оволико.

Сасвим на други лист иду оне по том овде изређане књижице садржајем и смером својим.

Зверница, Шарени свет и Кита цвећа јесу како ваља за децу; сликом и живом речи уваћају се тим милим књижицама нејаки читачићи у прва и потребна знања — уче познавати што је најближе око њих: у зверници кутње животиње, у шареном свету мал не то исто са некојим јошт намештајем. У кити цвећа, истина нема ни једног цветка али су ту насликане и до некле описане играчке дечије па рибар и рибање па војак и што треба војаку на послетку сликар и т. д.

Садржај је у тим књижицама марљивије пребран, и по где којом песмицом чика Јовином украшен.

Толико и о тим књижицама боље руке и још бољег смера.

Ваља нам додати коју и о језику у књижицама како овим задњим тако и оним првим: језик је у осим оне две, три песмице доста непогодан, у прози неразговетан, пун грешака, местимице лош. Језик у књизидечјој треба да је чист као сува и доиста дечји.

Истина, није то мали посао, деци детињим језиком што написати — а ма треба и за тим што могбуде већма настојати, јер без тога сав труд књижевников и сва добра воља и трошак издавачев иде у тартањ.

Име књижици Зверница сакато је изаналогисана реч спрам познате у народу: зверињак. Но књижица ова и не приказује зверове (по том имену и смислу) него најпитомије на дому нам животиње: коња, пса, краву с телетом, овцу с јагњетом и т. д., те већ ни с тога не приличи књизи овој за наслов. Црвенкапа значило би у нас пре човека а не девојче. Реч кравњак, јашач и тима сличне још горе су направљене. Погрешке реченичне кипте мал не у свакој књижици овој. Из свега извели би смо дакле: уредник им, очевидно с добром вољом, није пазио ни паштио се да му трудба вољу сустигне. Ово би рећи могли и за опис по некојих слика: у мачку на првој слици овгоре ветрњача је, а у опису и приповетци каже се, да је то воденица. У пепељузи на петој слици, на гробу мајчином је алоје у лонцу, а у приповедци каже се да је то лепо дрво зелено, што порасте од узабране (!) и по том засађене тамо шибљике.

Могло би се и још млого што шта овакога изређати — но нека је и оволико за приказ доста.

* * *

Из приказивања нам овог види се, да смо ми оделили работу књижевну од труда и лепога смера књигоиздавачког и књижарског. Колико год замерисмо књижевнику-уреднику књижица ових — ипак захвални смо, и свак с нами, издавцима им, браћи Јовановићима.

Ко зна ил зато разбира, колико трошка треба за издавање илустроване књиге — којој се слике оваке бојадисане штампају понајвише у туђини — одаће доиста хвалу сваком издавачу врсте ове књижевне и у нас.

Дечја књижевност, рекосмо с почетка, негује и размножава читалачку публику до послетка — а илустрације, слике у тим књигама омиле деци читање још већма те ра внају пута ширењу књиге по народу.

Ми Срби, стекосмо, у добри час, ево већ приличан број књижара издавача, и зато не буд замерке, да још коју додамо и што се тиче посла издавачког.

Као што чине књижари у напредних народа, ваљало би да и наши пођу трагом њиховим. Смишљене и за издавање примљене работе књижевне, треба пре штампања и на свет издања дати стручњацима, да оцене: је ли што-шта за издавање — па ма дело књижевно поникло и од стручњака. Више очију више виде, више памети; бољег разлога дају. И онда би књижице оваке од веће и од праве користи бити могле.

Илустрована издања браће Јовановића у Панчеву, која овде приказујемо, јесу, крај свиколиких мана руке књижевне и уредничке — красан дарак том нашем малом свету читалачком, којему су намењене под брижљивим надвором и обавештењем родитеља ил старијих, ил учитеља, могу књижице ове дечицу позабавити а у многом и многом поучити и упутити.

И за то, ценећи добру вољу и смер књигоиздавача им — на потраживачима и купцима књижица ових јесте и остаје, да се покаже и докаже, како је, и је ли наша публика читалачка дорасла и за ову врсту књижевну и књижарску.

Местне вести.

— Како нам јављају: по спреми, која се по вароши чини, читаоничина беседа биће јако посећена. Додаје се, да и треба да се фонд тог завода множи, не би л' могао свој задатак у свом делокругу што боље вршити, и да се улазнице могу добити у књижарама Луке Јоцића и друга и браће М. Поповића.

НОВИЈЕ.

— Као што „Н. сл. Пр.“ дознаје, заједничка Аустро-угарска влада упустила се у преговоре с Портом и васионским патријархом цариградским, како би уредила положај православне цркве у Босни и Херцеговини. Бечки кабинет жели, да се црква у запоседнутим земљама са свим одвоји од цариградске патријаршије и да се уреди под са свим независним патријархом.

— По једној београдској вести јављају из Беча, да српски повереници стижу тамо 12. о. м., да наставе преговоре ради Аустро-Угарско-српског трговачког уговора. На исти дан уречена је прва седница, на коју су позвани и заступници обостраних влада.

— Старој „Преси“ бечкој јављају из Берлина, да је Бисмарк врло оболео.

Разне белешке.

(Бугарски новац.) Кнежевина Бугарска спрема се, да кује свој новац; златни и сребрни новац кова ће се у Петрограду, камо је тога ради прошлог месеца путовао бугарски финански министар Каравелов, а бакрени у Паризу. Новчана јединица јест у Бугарској „лев“ у ком имају сто стотника, по својој тежини вреди 1 динар, а сваки стотник 1 пару. Златних новаца има ће Бугарска: „Александар“ од 20 лева; полу Александар 10 лева; сребрних: комада по 5, 2 и ½ лева, за тим бакрених новаца по 10, 5 и 2 стотника. На златном новцу биће на једној страни слика бугарскога кнеза са надписом: „Александар I., кнез бугарски“, на сребрном новцу биће место слике уреван бугарски грб са надписом: „Сједините то, прави силата“. На другој страни биће означена вредност, и број године, а на рубу урезаће се речи „Боже, сохрани Блгарију“.

(Нови старо-словенски рукописи.) Свеучилишни професори у Загребу др. Л. Гајтлер, вратив се ових дана с пута са горе Синаја донео је многе преписе славенских рукописа. „А. Ц“. дознаје о том с приправне стране ово: Из Сујеца упутио се др. Гајтлер с једном бедујинском караваном, праћен од сирскога драгомана, на Синај, камо је приспео после седам дана. Пут на Синај води фиранском оазом. Аустро-угарски конзулат прибавио му је препоручно писмо на патријарха у Александрији, да може разгледати драгоцене древне рукописе у самостанској књижници на Мојсијеву брду. Проф. Гајтлер нађе у књижници осим грчки, коптички и сирски рукописа и два глагољска рукописа, који спадају међу најстарије споменике словенскога језика. Први је рукопис литургиска књига, требник, којега је текст доселе у старо-словенској књижевности био са свим непознат. Други је рукопис са свим добро очуван псалтир. По свој прилици потече тај рукопис из 10. столећа. Оба рукописа обухватају до 300 листова од пергамента, а то је тим важније, што су доселе познати старословенски глаголски рукописи, и који нису тискани обухватају само 800 листова. Псалтир знаменит је још и с тога, што др. Гајтлер држи, да је у његову писму прави прелаз међу хрватском и бугарском глаголицом. Поједини особени знаци хрватских натписа на острову Крку налазе се и у том рукопису. Про-

---

ти су људи врло „гемитлих“, који се у својих 176 бирцузева тако поделе, да на сваку крчму дође по 34 ⅙ човека, кад би у крчму ишао и слаби али лепи пол и кад би међ „штамгесте“ спадала и слатка одојчад и ина балавадија. За иста, број гостионица показује врло јасно и ћуд самих становника, јер ко је доколан да испија чаше, да се продивани и да коју попева, тај не мисли много на које какве хунцвутарије, које кваре свет. Ако је пак име „Србин“ на неке Карловчане од истог учинка, као што је црвена марама на бика трогодишњака, то лежи већином у ваздуху који веје кроз целу Хрватску. Али ја по неким симптомима држим, да је тај пароксизам прешао већ своју кулминациону тачку, свој врхунац и да ће се скоро таласи опет уталожити, и да ће Срби и Хрвати бити оно, што су за иста, браћа права и рођена. — Кад би то само једном дао Бог! Међу тим Срби Карловчани много не зарезују потајан гњев своје иноверне браће; они су сад у слози и зидају кућу од 40.000 фор. вредности. У опште се види да српска општина у новије доба напредује, од кад јој је председник светски човек, ком је пред очима напредак општине а не задовољење своје таштине.

Једног дана, био је 17. новембар, позове ме поп Мане, да идем с њиме у Требињу, село у бившој слуњској пуковнији. Њега зове тамо свештеничка дужност, да ода последњу почаст Јовану Жутићу, катихети петињске реалке и препарандије, који је у Требињи код оца свог, тамошњег пароха, преминуо. Не поричем, да би радије ишао био у какве сватове, него на опело; али се ипак одмах решим, јер ме је вукло да видим предео и народ.

Око подне кренемо се из Карловца; у Раковцу седну у наша кола још два госта, Н. Ж. и Ј. С. професори на тамошњој реалци. У разговору и у шали прођоше нам она два сата, што су нам требала до Требиње. Професор Ј. С. казивао нам је од сваке травке латинско име а уз то је палио цигару за цигаром; поп Мане је свакој биљци знао српско име.

Кад смо дошли у Требињу, није било још све за спровод спремљено; чекало се још на неке оближње парохе, који су обрекли да ће на опело доћи. Затекли смо само једног старог граничарског свештеника, поп Рацу, који је поред свих осамдесет година, што их има на леђи, још хитро и свежно корачао. Он вас је и водио на брег, где је српска црква, да нам је покаже. Црква је лепа и с поља врло удесна; обновљена је год. 1843., као што нам то казује плоча у олтару. Професор Ј. С. рекао нам је, да је та плоча петрефакт још из јурске формације. И за иста, плоча је врло чудна, сва је шарена, а то с тога, што се ту окамениле многе шкољке, чијих се облици врло јасно разазнати дају. Међу тим је нашао поп Мане на још веће чудо, на неки певтикостар, стару србуљу, штампану године 1566. у Мркшиној цркви у Србији, за владе цара Сулејмана, „поп Живко и ђак Радул трудише се око тога.“ И за иста, нису се бадава трудили, слова су јасна и оштра, грвило још тако свеже, као да је књига штампана пре неколико дана, а не пре 300 година. Ко би мислио, да ће се у том заборављеном куту српском наићи на тако красан споменик, који би сваку библиотеку красити могао. — На левој страни из под предикаонице, у првој препрати, узидана је повећа плоча у спомен неком Марку Папићу, требињском сину, који је ту године 1782. сахрањен.

Кад смо се опет сишли у село, затекли смо још два свештеника; један је дошао на коњу преко планина.

. . . Обављена је и тужна церемонија; тело покојног свештеника, који је за собом оставио двоје сирочади, предано је матери земљи; на опелу је рекао поп Никола Живковић, катихета Раковачке реалке, топлу реч у спомен покојноме ваљаном Србину; није ока било, које није заплакало, кад је споменуо тужног оца и ојађену мајку, који сахрањују сина у најбољим годинама, кад је споменуо нејаку сирочад покојникову, која остају сад без оца и мајке. Тешко је, бар је мени не могуће описати потанко тај тужни догађај, који се само осећати даје. Да се то десило у каквој страној земљи, да саучесници нису Срби, него ма ко други, можда бих могао хладно развести обичаје њихове при укопу, али овако ми се неће. На послетку, људски су јади у сваком крају земље исти, нигде се човек не радује, кад му умре онај, који му је прирастао за срце.

После спровода искупили смо се у кући родитеља покојникових на дућу. Било је свачега; али ја нисам могао јести ништа, мени је засео сваки залогај, који сам, обичаја ради, бар окусити морао и једнако сам очима опомињао моје сапутнике, да се једном кренемо. Није ни њима било до пировања, те смо се на скоро кренули на пут. Око седам сати били смо у Карловцу.

Граничари, које сам том приликом видио, нису на мене учинили баш повољна утиска. Свеже и типско лице опазио сам тек само у где које младе девојке, иначе им је боја тамна и жућкаста, можда од трајаве и недовољне хране. У ношњи су врло чисти, жене и девојке имају прегачу, која им од кукова па до колена омотава тело, људи пак носе осим обична гуњца, још сваки своју торбу. Боје, које су утканe у прегачу и торбу, разликују с поља на први поглед Србе од Хрвата; у Срба превлађује црна и бела боја, а у Хрвата је уплетена свакојака, већином жута.

О тим нашим ваљаним граничарима, могла би се написати баш каква повећа монографија; штета би било, да им граничарски тип и обичаји оду у заборав.

Сутра дан око четир сата после подне пошао сам и ја из Карловца. Опростим се са својим рођеним, с којима сам и дошао у Карловац, и одем на станицу. Ту су били сви. Пописмо још чашу вина, сретна пута ради. Влак међу тим дође, ја уђох у њега, локомотив звижну, још једно „с богом“ и ја одох пут Загреба.

М. С—ћ.

фесор Гајтлер преписао је оба рукописа, те дао од њих начинити више факсимила. Након пута од 46 дана вратио се преко Трста у Загреб.

(Чудновата слика.) Калуђери на Светој Гори имају неку стародревну слику, коју је по причању сам Бог сликао и онда њима поклонио. Један Грчки сликар предложио је калуђерима, да му уступе слику, како би је на равним изложбама изложио на углед. Можда ће слика на изложбама добити и какву награду.

(Учитељ као поклон.) У опширном извештају, што излази у „Просветном Гласнику" о основним школама у кнежевини Србији, читамо да је пре ослобођења у лесковачкој нахији у селу Накривњу постојала школа, у којој је учитељ служио безплатно, „јер је и цркви поклоњен, да до века ту остане." Штета, што се у извештају не помиње, ко је тог учитеља поклонио и зашто.

(Статистика громова) Не давно изашла је једна њемачка књига „о громовима и опасним им последицама", из које вадимо ове податке, који се односе на аустријске земље: по исказима појединих општина износи број пожара услед грома у год. 1870 на 161, у 1871 год. 156 у 1872 год. 223, у 1873 год. 249, у 1874 год. 250, у 1875 год. 250, 1876 год. 188, а у 1877 год 225. Кад сравнимо периоду од 1870—1873 са периодом од 1874—1877. изилази да су се запаљиви громови умножили од 789 на 913, а то је скоро за 16 по сто.

(Бој међу јаглуном и китом. Лорд Архибалдо Камбел приповеда о крвавом боју, што га је гледао међу китом и јаглуном (Schwertfisch). Познато је, како јаглун, који има горњу чељуст налик на мач, мора водити жестоке бојеве с китови, и морски пси; у тим бојевима он и понајвише оштрим својим оружјем побједи. 26. августе у 5 сати у вече, приповеда Лорд, био сам на броду „Перувиен", пловили смо међу Лакадором и Новом Фундландијом. Први наш помоћник јави, да је опазио јаглуна. Упресмо оком на страну, коју нам помоћник показа, те опазисмо збиља јаглуна у страшном боју с огромним китом. Јаглун, који је могао бити дуг до 7 метара, а кретао се ванредно хитро, навали на кита, ухватив га с меке стране. Управо је скакао, те се неколико пута увпео киту на леђа Кит је гледао да утече, но непријатељ наваљиваше на њ без престанка, тако да је море од силних удараца све на около кипило. На послетку мораде сиромашни, обезоружани кит свом врло наоружаном противнику подлећи: ослабив од губитка крви извали се на леђа и црче.

(Жена од 125 година.) У Харкову живила је до скора сељакиња, по имену Авдотијушка, којој је било 125 година. Старица је била крепка и здрава, те је сваки дан ишла с кошем на трг. Само неколико дана пред смрт спавала је много, а јутром је приповедала, да је била на другом свету. Једног јутра нађу старицу мртву на железничким шинама. Влак ју је прегазио. Није познато, да ли је хотимице или случајно допала под влак.

Уредништву су достављене ове **нове књиге:**

— **Први основи из рачуна** у основној народној школи. Са обзиром на нове мере. Ручна књига за учитеље. По Шуберту, израдио Миша Т. Фрачковић, народни учитељ. Издање накладне књижаре Луке Јоцића и друга у Новоме Саду 1881. Српска народна задружна штампарија. 1880. Стр. 25. на 8-ини. Цена 15. нов.

— **Sieben Jahre in Süd-Afrika.** Von Dr. Emil Holub. 27. Lieferung. Wien. 1880. Alfred Hölder, k. k. Hof- und Universitaets-Buchhaendler. 8-v. S. 289—320.

— **Im fernen Osten.** Von Gustav Kreitner. Lieferung 2. u. 3. Wien 1880. Alfred Hölder, k. k. Hof- und Universitaets-Buchhaendler. 8-o. S. 33—96.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ.

Најновије књижевно дело Јаше Игњатовића

АДАМ И БЕРБЕРИН ПРВИ ЉУДИ

шаљива игра у четир радње, формат осмине, дебљина 10 табака или 160 страна. **Цена 60 новч.**

са насловном сликом главне особе ђока Глађеновић, и додатим мотом К. Трифковића:

Бербери су први људи,
То је стара ствар,
То неможе свако бити,
За то треба дар...

Давно изчекивани свршетак врло занимљивог романа **„Трпен спасен"** у илустрованом листу „Србадија започет, који написа познати наш романописац Јаша Игњатовић, — **довршен је ево сада и прерађен у облику шаљиве игре позоришне.**

По суду стручњака дело ово испаде писцу за руком да неможе боље бити. — Своју млогогодишњу студију **о берберину Србину, који што но реч брије свет од Цариграда до Лондона** — изнео је писац у књизи овој да речемо управо фотографисано.

Главна особа ђока Глађеновић јест сасвим погођена слика **берберскога калфе, кицоша и оштроумног мудријаша, који уме и вредан бити и досетком свакога позабавити па и надмудрити.**

Позоришни комад овај — колико је игра шаљива за позорницу — толико је и још већма забавна књига за читање, **каквих је мало у нас у данашњој књижевности забавној.**

☛ Ко купи пет **комада уједанпут** добија шесту књигу на дар.

У Новом Саду на Аранђељ-дан 1880.

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М. Поповићи.

П О З И В
НА

БЕСЕДУ С ИГРАШКОМ

коју приређује одбор срп. новосадске читаонице у Новоме Саду 13. (25.) новембра 1880. у дворани срп. народног позоришта. у корист фонда срп. новосадске читаонице.

Улазна је цена од особе 1 ф. а. вр. Породице до 5 особа плаћају 3 фор.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Почетак у $7^1/_2$ сахата у вече.

Улазнице се могу добити у књижарама браће М. Поповића и Луке Јоцића и друга, а у вече на каси.

Женски свет се озбиљно умољава, да у што простијем оделу на забаву дође.

I.

1. „Даворија", сложио Иван пл. Зајц. пева мушки збор.
2. „Аделајида", од Бетовна, за хармонијум и гласовир, свирају госпође Јустина С. В. Поповић и Марта Станојевића.
3. „Моја звезда". сложио А. Милчински пева мушки збор.
4. „Добра реч о нашим женама", говори др. Илија Огњановић.
5. „La Serenata"; од J. Враге, уз пратњу гласовира и виолине пева г. Александар Јорговић.
6. Увертира у оперу „die Zauberflötə", од Моцарта за гласовир од шест руку, свирају госпође Јустина С. В. Поповића и Марта Станојевића и г. Јован Грчић.
7. „Јадранско море", сложио Хајдрих, пева мушки збор.

Част ми је овим поштованој публици из Н. Сада и Петроварадина до знања ставити, да ћу приликом дилетантске представе, коју приређује I. новосадско женско друштво (I. Neusatzer Frauen-Verein) приликом „Беседе" коју приређује 25. (13.) новембра српска читаоница, — имати у приправности у сваком часу изврстног штајнбрушког пива, најбоља разна вина и јела.

Са поштовањем
Игњат Смолницки.

Вештина.

У вакладу Таборског и Парша у Будим-Пешти, изашле су нове музикалије под насловом: Четврто оделење мађарски песама: 1. Ne menj el.. 2. Hármat rikkantott már a rigo. 3. Tizenkettő, tizenhárom, tizenégy. 4. Bölesése csárdás, за гласовир удесио Ábrányi Kornél. Цена 1 фор. 50 н.

Курс бечке берзе 11. (23.) нов.

Сребро — — — — — — — — — —	—.—
Ц. кр. дукати — — — — — — — —	5.62
Наполеондори — — — — — — — —	9.38

Ред пловидбе

путничких пароброда од 19. (31.) октобра почињући, до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **ЗЕМУН**: понедељником, средом, четвртком, суботом и недељом у $^1/_2$1 сат по подне.

од **Новог Сада** у **ОРШАВУ**: понедељником и четвртком у $^1/_2$1 сат по подне.

од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ**: средом и недељом у $^1/_2$1 сат по подне.

од **Новог Сада** у **БРОД**: недељом и четвртком у $^1/_2$1 сат по подне.

од **Новог Сада** у **ПЕШТУ**: недељом, понедељником, средом, четвртком и суботом у $^1/_2$5 сати по подне.

Нови Сад, 18. (30.) октобра 1880.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

ЕДИКТ.

На молбу Петра Бајића из Вајке, да би од супруге своје Персиде, која га је пре 28 год. злобно оставила, коначно разведен био, — позива се овим поменута Персида, да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сама лично конзисторији предстане или место пребивања свога обзнани, јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 23. Октобра (3. Новембера) 1880.

Конзисторија Архидијецезе Карловачке.

3—3

Бергера медиц.

САПУН ОД КАТРАНА

препоручен од медиц. стручњака употребљава се у **Аустро-Угарској, Француској, Немачкој, Холандији, Швајцарској, Влашкој** etz. већ од 10 година са сјајним успехом против

сваковрсне кожне оспе

као и нечистоће на лицу

особито против краста, кронични и перутави лишаја, току масти, перути у бради и глави, пега, т. з. бакарни носова, пришта од назеба, знојавни ногу и против свију дечији спољни главобоља. Осим тога препоручује се свакоме као кожу чистеће средство.

Цене по комаду заједно са упутством за употребу 35 нов.

Бергеров сапун од катрана садржава 40% концент. катрана од дрва, врло је пажљиво начињен и разликује се знатно од свију у трговини налазећих се сапуна од катрана.

За избећи сваку превару

треба у апотеци изрично искати **бергеров сапун од катрана** и пазити на **зелен обмотак** и овде наштампану **заштитну марку.**

Fabrik Marke A.B. & Cp.

Једини заступник за ту- и иноземство

Апотекар G. Hell у Тропави.

Главно стовариште за Н. Сад: код гг. Грозингера и Плавшића апат., у Панчеву Граф, у Земуну Ц. Тресчик

10—12

Галантеријска, нирнбершка, кратког и белог еспапа трговина
Ј. Г. АДАМОВИЋА
у Новом Саду
потребује једног шегрта. 2—3

ЕДИКТ.

На молбу Љубице Узелац, да би се од супруга свога Дамјана Узелца из Јакова, који ју је злобно оставио, коначно разведена била, — позива се овим поменути Дамјан, да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљањи сам лично конзисторији предстане или место пребивања свога обзнани, јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 22. Октобера (3. Новембера) 1880. држане.

Конзисторија Архидијецезе Карловачке.

3—3

ЕДИКТ.

На молбу Стефана Скорупана из Лаћарка, да би се од супруге своје Руже, која га је злобно оставила, коначно разведен био, — позива се овим речена Ружа, да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сама лично конзисторији предстане или место пребивања свога обзнани, јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступати.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 22. Октобра (3. Новембра) 1880. држане.

Конзисторија Архидијецезе Карловачке.

3—3

Чуј, види па се чуди!

Услед ликвидације скоро пропале велике **творнице британија сребра** продају се **47** врло спретна комада од британија сребра, за **само фор 6.95,** која свота ни четврти део израдни трошкова не износи, дакле **скоро забадава,** предмети су следећи:

6 ком. особито добри **ножева,** држак од британија сребра, оштрице од правог енгл. челика.
6 „ најфинији **виљушака** од британија сребра из једног.
6 „ тешки **кашика** од брит. сребра.
12 „ **кашика за каву** од брит. сребра, најбоље каквоће.
1 „ масивна **кашика за млеко** од брит. сребра.
1 „ тешка **кашика за чорбу** од брит. ср.
6 „ **рашљица за ножеве** од брит. среб.
6 „ **тацли.** фино изрезани од брит. среб.
2 „ врло лепа **чирака** од брит. сребра
1 „ **корпа за хлеб** од брит. сребра.

Сви овде наведени **47** ком. од солид. британија сребра, који су пре ф. 25·— коштали, стају сад **само ф. 6.95.**

47 ком. Сви ти 47 ком. израђени су од најфинијег брит. сребра, који је једини на овоме свету постојећи метал, што вечито бео остаје и после 30-годишње употребе од правог сребра разликовати се не може, **за које се јамчи.**

Осим тога може се добити:

18 к. **ножева, виљушака и кашика** од брит. сребра, од сваког по 6 ком. сви 18 ком. за ф. 3.75.

6 „	таки исти **кашика за кафу**	пре 3.—	сад само	—.60
1 „	**кашика за чорбу** од брит. ср.	„ 3.—	„ „	1.—
1 „	**кашика за млеко** „ „ „ „	„ 1.50	„ „	—.50
6 „	**тацли** „ „ „ „	„ 5.—	„ „	1.50
6 „	**рашљица за ножеве** „ „ „	„ 4.50	„ „	1.50
1 „	**кутија за шећер** од „ „ „	„ 4.—	„ „	1.20
1	пар **чирака** „ „ „ „	„ 3.50	„ „	1.20
1	„ „ већи „ „ „ „	„ 2.—	и 3.—	
1 к.	**звонце за сто** „ „ „ „	„ 4.—	сад само	1.—
1 „	**чашица за јаје** „ „ „ „	„ 60	„ „	30
1 „	**сланик** „ „ „ „	„ 2.50	„ „	75
1 „	**држак** за сирће и зејтин од брит. ср.			самo 3.50 и 4.50
1 „	**тежак држак** за палидрвце од брит. сребра за сто			пре 3.— сад само 95 н.

Канте за каву или теј по ф. 2, 2.50, 3, 4, кљештице за шећер по кр. 35, 50, 80 и ф. 1.—; кутије за шећер по ф. 2, 2.80, 4; посипач за шећер по кр. 25, 40, 70, 90 и ф. 1.—; држак за сирће и зејтин по ф. 2, 4; кутија за масло по кр. 75, 95, ф. 1.70, 2.80, 3.25, 4.— и још небројени други ствари.

За доказ да се мој оглас

на превари

не оснива, обвезујем се овим јавно, да ако се когод са тим предметима не задовољава, **ја их без замерке натраг примам.** Упућујем на захвалнице које су ми поделене и које ћу слободан бити од времена на време јавности предати. — Ко дакле за свој новац добар и солидан еспап а не којекакво ђубре добити жели, нека се на следећу атресу обрати, која је једина наручионица за цес. кр. аустро-угарске провинције:

General-Depot der I. engl. Britania-Silber-Fabriken

A. Fraiss,

Wien, Rothenthurmstrasse, gegenüber dem erzbischöflichen Palais. 9—12

НА ЗНАЊЕ.

Јављам пошт. публици, да сам услед јефтиног купа од јесењих и зимских мушких, женских и дечијих одела, у стању **сваку конкуренцију са јефтиним ценама надмашити,** ипак чиним пажљивим да је сва роба поврај све јефтиноће од најбоље струке и по најновијем укусу и крају, зато умољавам да би се о истинитости увјерити могли за посјету моје трговине, која се налази **у главној улици бр. 857. до златне звезде.**

С поштовањем
МОРИЦ БАУЕР.

19—

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист. 121—200

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом Кафу ову од смокве производа творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дицгена и Браће Вагнера.** У Н. Паланки код **Пађ Деже.** J. Фриша G. Bienert у Вршцу. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. А. Бошковић и синови Панчево. Адалберт Шверер у Филипови.

SCHUTZ MARKE S&S REEL

БОНБОНИ
од
БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такођер против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грпобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим па наш заштитни жиг (Schutzmarke.)

Victor Schmidt & Söhne

Боквични бонбони по цени од 30 кр. кутијица могу се добити код:

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien, Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код **Г. Плавшића, Е. Дицгена;** браће **Вагнера, Д. Коде; В. Швела, Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину, **М. Ритер** Перјамош (Банат.) Х. А. Волтман, Н. Ђуришић у Руми, Ђ. Петровић Ириг, Јос. Бах у Земуну. Ј. С. Месаровић Осек, J. Фриша у Вршцу, Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. В. Стефановић Бела Црква. В. Лазаревић Сурчин. Rud. Reich, B. Pipel, Verőce, Г. Еленер Варјаш.

НАКЛАДНА КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДР. У НОВОМ САДУ.

Поред нашег књижарског рада, лати смо се и издавања

СВЕТИХ ИКОНА

те да ширењем и промећањем тог и у нас лепог уметничког рада, будемо на руци сваком

СРБИНУ СВЕЧАРУ

где се крсно име слави и прославља, а који је рад купити и украсити дом свој са **иконом укуса православног типа и црквеног обреда** и лепше и угледније израде, то му ево прилика, и јављамо, да су нашим издањем изашле ове св. иконе:

Св. Богојављење.
„ Успеније богород. (Велика госпојина.)
„ мајка божија.
„ Симеун богопримац.
„ Ђурђе на коњу.
„ Ђорђе пешак.
„ Јован Пустињик.
„ Јован Претеча.

Св Јован богослов, св. Цвети
„ Сретеније, св. Тома.
„ Три јерарха.
„ Св. Андрија, св. Илија.
„ Константин и Јелена.
„ Петка, св. Петар и Павле
„ Никола.
„ Мала госпојина.
„ Тројица.

Св. Тајна вечера.
„ Часне вериге, света Екатерина.
„ Алимпије Ступник.
„ Сошествије св. духа.
„ Кирјак (Михољдан.)
„ Кузман и Дамјан.
„ Рождество пресв. богор.
„ Благовештеније.

Св. Рождество Христово.
„ Стеван, св. Марко,
„ Арханђел, св. Лука.
„ Краљ Дечански.
„ Димитрија, св. Василије.
„ Сабор архангл. Михајла.
„ Воскресеније Христово.
„ Васкрсење Лазара.
„ Срђа и Вахкија.

Свака је ова слика 26 цоли дужина а 21 цол у ширини велика, а у оквиру лепе златне раме, која је 4 цола широка.

Цена је овакој икони само 10 фор. а у рами $3^1/_2$ цола 8 фор.

Ако би ко желео и већу икону и финију раму и израду, ми радо стојимо на услуги тачно и солидно, по изричном захтевању и погодби служити, а ценом врло умереном.

Целиваће иконе на блеху израђене

стаје комад само 3 фор. а величина је овима 12 цоли у дужину а 10 цоли у ширину.

У Новоме Саду на дан Арханђ. Михаила 1880.

Накладна књижара
ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДРУГА.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.